

Ob vsakem nastopu opažen je bil Lojze Rozman kot malopridni, ostro karakterizirani Maurice, enako Polde Bibič kot poljski sluga Jan in Majda Potokarjeva kot samodopadljiva služkinja spogledljivka.

Wodzińskega je igral Stane Potokar, Avgusto Draga Ahačičeva, Fernanda Janez Rohaček, Clésingerja France Presetnik, gospodično Rosières Mileva Ukmarjeva in slikarja Rousseauja Danilo Benedičič.

Vladimir Kralj

ZAPISKI

KNJIGA O KNJIGI

Tak je naslov obsežnega dela, ki ga je napisal Zvonimir Kulundžić,¹ izdala pa lani zagrebška založba NIP (Novinarsko izdavaško poduzeće). Gre za enciklopedično delo, prvo tako obsežno v jugoslovanski znanosti o tem predmetu, popularno in zelo živahno pisano, pa je prav, da ga tudi slovenska publicistika vsaj površno in na kratko omeni.

Avtor je delo z istim naslovom izdal že 1951. leta, toda že tam je v uvodu omenil, da z delom ni zadovoljen. Sedanja knjiga pomeni drugo, temeljito predelano in razširjeno izdajo. Če povem, da je prva izdaja imela manj kot 400 strani in 187 slik, druga pa ima 868 strani in 439 slik, je razširitev očitna. Medtem ko je pisec prvotno nameraval celotno gradivo o knjigi zgostiti v dva zvezka (drugi sploh ni izšel), je pozneje obsežno gradivo tako naraslo, da ga je Kulundžić razdelil v tri zvezke. Prvi, ki ima naslov »Historija pisama« (Zgodovina pisav), je izšel sredi lanskega leta. Drugi, ki se bo imenoval »Zgodovina in tehnologija knjige«, bo obsegal, kot pravi avtor v uvodu, »historiat skriptorija in pisarske veščine sploh, zgodovino in tehnologijo gradiva in inštrumentov za pisanje, pa zgodovino in tehnologijo rokopisne in tiskane knjige vseh narodov in vseh časov«, medtem ko bo v tretjem (naslovljen bo »Estetika knjige«) razpravljal o knjigi kot estetskem fenomenu. Dodana mu bo še zgodovina knjižnic, gradivo o restavriranju in hranjenju knjig, pisec pa ima namen spregovoriti tudi o bibliografiji in bibliofiliji in podobnih vprašanjih. Drugi zvezek je po večini že pripravljen za tisk. Celotno delo bo obsegalo nekako 2500 strani in približno 1500 slik.

O čem govori Kulundžičeva »Zgodovina pisav«? Za uvodom v drugo izdajo je uvrščen poseben uvod, v katerem pisec razpravlja o pisavi kot najpomembnejši pridobitvi civilizacije in kulture, o bistvu pisave, o pisavi kot grafični predočitvi jezika, o tem, da imajo vse pisave skupen izvor, pa še o negativnih vplivih pisave na spomin in nazadnje o pisavah bodočnosti.

¹ Avtor se je rodil 16. januarja 1911 v Osijeku, se že pred zadnjo vojsko udejstvoval kot kritik in esejist, tiskal odlomke romana »Ljerkino življenje« in dramo »Atentat« in napisal 17 portretnih študij o novejših hrvatskih in srbskih slikarjih, ki jih namerava sedaj tiskati v posebni knjigi. Pred petimi leti je v Zagrebu dvignil veliko prahu s knjigo »Razgovor neugodni naroda književnog«. Po zadnji vojski živi stalno v Zagrebu.

Sledi osrednji del knjige, ki je razdeljen v devetnajst poglavij: o embrionalnih oblikah pisanja (mnemotehnična sredstva), o risbah kot pisavah nižjih civilizacij (piktografija), o redukciji teh risb (ideografija), potem pa pisec zapovrstjo razpravlja o različnih pisavah od začetka, se pravi o klinasti pisavi, o egipčanskih hieroglifih in njihovih derivatih, o kretski pisavi, o hetitski hieroglifski pisavi, pa o protoindijski, kitajski, majski in azteški pisavi in o pisavi prebivalcev Velikonočnega otoka, o starosemitski pisavi, o pisavah raznih indijskih narodov, pa o grški pisavi, o latinici, o runah in o gamu, o posebnih pisavah (stenografija, pisava za slepe, šifre, Morzejevi znaki), nazadnje pa o znakih za količine (o številkah) in o zapisovanju tonov v glasbi.

Knjige, kakršna je pričujoča, zahtevajo veliko prizadevnosti in časa. Kulundžić se je dolga leta pripravljala za to nelahko nalogo. Če povem, da je sam oskrbel tudi ves slikovni material in da je knjiga tudi tehnično njegovo delo (je pa eden najzahtevnejših tiskov pri nas po zadnji vojski), bo najbrž kar držala njegova izjava, da ga je tisk te knjige stal več živcev kot njeno pisanje. Tudi sicer je zlasti zadnjih deset let tiskal več razprav s področja paleografije.

Posebno hvalo zasluži pisec zlasti zato, ker je vseskozi stremel, da bi bralcu olajšal razumevanje tvarine in mu jo čim bolj približal s podatki iz domačega kroga. V knjigi je objavil kar največ gradiva iz jugoslovanskega kulturnega kroga, se pravi zvečine čisto novega, še neizrabljenega gradiva, ki ga je našel po naših muzejih, v zasebnih zbirkah, v rokopisih, v strokovnih delih naših avtorjev. Globoko je posegel v našo folkloro in narodno pesem. In ne samo to. Tudi časovno je vštric s svetovno literaturo s tega področja, o čemer priča več kot bogat seznam domače in svetovne literature na skoraj sto straneh (vsaj 2500 enot). V veliki meri so upoštevani tudi slovenski avtorji, ki imajo vsaj sto enot. Škoda, da je v citatih precej tiskovnih napak.

Mogoče bo zanimivo, če omenim, da v poglavju o kitajski pisavi ponatiskuje Kulundžić kot nazoren primer sodobne poenostavljene kitajske ideografske pisave dve tretjini članka, pravzaprav kritike, ki je izšla v pekinškem listu »Koun žen čž pao« (Delavski dnevnik) 22. julija 1956. Tam je med drugim beseda o Slovenskem oktetu, ki je takrat gostoval na Kitajskem. Vedeti je namreč treba, da je bila redakcija dela takrat v glavnem že zaključena, saj je šla knjiga pred koncem 1956. leta v tisk.

Piscu je šlo tudi za literarizacijo znanstvenih podatkov. Kulundžić se je trudil, da bi čim nazorneje, hkrati pa tudi v čim izbranejšem jeziku prikazal bralcu nelahko snov. Geneza in evolucija vseh pisav sveta od prvih začetkov do danes je v tem delu podana sistematično, znanstveno, pa kljub temu živo, tako da človek knjigo prebira kot privlačen roman. Velik kos kulturne zgodovine je obdelan na teh skoraj 55 tiskovnih polah, pa si človek samo želi, da bi čimprej lahko vzel v roke tudi napovedana dva nadaljnja zvezka tega nevsakdanjega dela.

T. P.